

Tartalom

Amikor a piac hatékony működésének bizonyos alapvető előfeltételei nem teljesülnek, és emiatt a piac rosszabbul teljesít. Externáliák, közjavak és a piaci koncentráció; illetve az utóbbi esetei: belépési korlátok, monopólium és a gazdasági járadék. A piac hatékony működését akadályozó néhány további körülmény: tranzakciós költségek, a megbízó – ügynök probléma, stb... A piac mérlege.

Megjegyzés

9 oldal, 3000 szó. Meglehetősen elméleti téma. Elsősorban azoknak ajánlható, akik reális mérleget szeretnének vonni a piac intézményéről. Ehhez érdemes hozzánézni a piac előnyeiről és gyakorlati hiányosságairól szóló témákat is. Van azért benne egy-két mozzanat, amely többeket is érdekelhet, elsősorban, hogy hogyan csikarnak ki egyesek magasabb profitot a szokásosnál. (monopólium, gazdasági járadék)

A piac elvi korlátai

(Azonosító: 086; Változat: 01)

Pozíció a műben

Előszó

A világ működése

Bevezetés

Elvek

Alapok

Élet

Elme

Ember

Társadalom

Csoportok

Politika

A gazdaság elmélete

Versengés és együttműködés

Racionalitás és önzés

Iparizált világunk

Tulajdon

Preferenciák és hasznosság

A piac alapjai

A piac előnyei

A piac elvi korlátai

A piac gyakorlati hiányosságai

Ár és érték

Specializáció és standardizáció

Gazdaságpolitika, makroökönómia

Közgazdaságtan

Pénz és hitel

Értékteremtés

A gazdaság gyakorlata

Kultúra

Etika

Egység

Program

Az ember élete

1. A piaci rendszer hiányosságai és mérlege	2	—
2. Piaci koncentráció	3	
2.1. Belépési korlátok	3	1
2.2. Monopólium	4	
2.3. Gazdasági járadék	5	—
3. Externáliák	7	
4. Közjavak	9	2
5. Egyebek	10	—

1. A piaci rendszer hiányosságai és mérlege

Ebben a témában a piac *elvi* korlátairól lesz szó. A piacnak vannak további, *gyakorlati* hiányosságai is, melyekről ‘A piac gyakorlati hiányosságai’ témában lehet olvasni. Lásd továbbá ‘A piac előnyei’ témát is.

Érdemes itt emlékeztetni arra is, hogy a piacot sokan idealizálják, és sokan kárhoztatják – gyakran azért, mert egyoldalúan szemlélik azt. **Ha reálisan akarjuk látni**, objektív, kiegyensúlyozott mérleget szeretnénk vonni, ahhoz **gondosan át kell tekintenünk a piacnak mind a hátrányait, mind az előnyeit.**

1) A hiányosságok fajtái

○ Elvi korlátok

Ezek abból fakadnak, hogy a piac hatékony működésének bizonyos alapvető előfeltételei nem teljesülnek.

Általában ezeket nevezik **piaci kudarcoknak**. Ilyen előfeltételek például, hogy a piacon sok kicsi, független, árelfogadó szereplő van; hogy nincsenek tranzakciós költségek; hogy a piaci szereplők tökéletesen informáltak; illetve hogy nincsenek externáliák és közjavak. **Lásd** ehhez ‘A piac alapjai’ témában az elméleti tökéletes piac jellemzőit.

○ Gyakorlati hiányosságok

Ezek a piac gyakorlati működéséből fakadnak, ahogy a valóság nem mindig találkozik az elmélettel.

Ide tartozik **például** a piac irányítatlansága, és az ebből fakadó gazdasági ciklusok; valamint, hogy nagyobb léptékben sem feltétlenül megy jó irányba a világ, ha a piacot túlságosan szabadjára engedjük, gondoljunk csak a környezeti problémákra. Hasonló a piac, a piaci szereplők rövidtávú szemlélete, hogy mindenki gyorsan akar, gyorsan kénytelen

sikeresnek lenni, ha nem akar kiesni a versenyből – miáltal a hosszú távú célokat, a fenntarthatóságot hajlamosak elhanyagolni. De itt említhetők a piac által súlyosbított egyenlőtlenségek is, a versenynyomás, és még sorolhatnánk. Többet erről az említett ‘A piac gyakorlati hiányosságai’ témában.

1

2) A piac mérlege

Röviden:

A piac egy hatékony eszköz, de nem csodaszer, megvannak a hibái is.

2

Fontos, hogy előnyeit és hibáit szem előtt tartva, annyira és úgy használjuk, hogy az az embereknek – a mostaniaknak és a majdaniaknak – illetve a világnak a legjobb legyen.

3

Különösen, meg kell találnunk a megfelelő egyensúlyt a piac szabályozásának mértékét illetően: hogy ne hagyjuk túlságosan szabadjárá, de ne is kössük túlságosan gúzsba azt.

4

Most pedig sorra vesszük a piac elvi korlátait.

5

2. Piaci koncentráció

6

2.1. Belépési korlátok

Vagyis, amikor valami akadályozza, hogy az eladók (vagy a vevők) szabadon jelenhessenek meg a piacon.

7

Milyen akadályok vannak?

Például:

- **Pénzügyi okok**

8

Ha nagy tőkére van szükség ahhoz, hogy valaki belépjen. Mondjuk, ha valaki bankot akar alapítani.

• A már bent lévők magatartása

Ha nincs sok versenytárs, az természetesen előnyös a piacon már bent lévők számára – ezért esetenként tesznek is róla.

Például, amikor egy tőkeerős monopólium dömpingárat alkalmaz, hogy kivéreztesse a belépni készülőket; vagy gondoljunk a céhekre β , amikor bizonyos mesterségeket csak tagok végezhetnek, miközben korlátozták a cégbe való belépést.

• Bejáratott márkák, szokások

Esetenként azért is nehéz lehet belépni, mert a vásárlók továbbra is a régi eladókat részesítik előnyben.

• Illegális tevékenység

És olyan is van, hogy az amúgy jó szándékú törvény védi meg a versenytől valamilyen illegális tevékenység művelőit. Ezért is volt olyan kifizetődő alkoholt csempészni a szesztilalom idején, ezért is fizet annyira jól a kábítószer biznisz napjainkban: sokan nem mernek ilyesmibe vágni, vagy lekapcsolják őket.

Mindezek tehát korlátozzák az eladók számát, a versenyt – ami magasabb árhoz, nagyobb profithoz, ám piaci szinten alacsonyabb eladott összmenyiséghez vezet.

2.2. Monopólium

Magyarul, amikor csak egy eladó van.

Lényegében itt is belépési korlát van, csak nagyon szigorú, csak egy eladót enged meg, verseny pedig egyáltalán nincs.

A monopólium rendszerint **szándékosan korlátozza az általa kínált mennyiséget**, kevesebbet ad el, mintha a piacon sok eladó volna, azért, **hogy ezzel növelje az árat és vele a saját profitját**. Mondani sem kell, hogy a vevőknek ez rossz. (Meg azoknak is, akik még eladnának, csak nem tehetik.)

Milyen monopóliumok vannak?

1) De jure monopólium

Amikor törvény, tilalom miatt nem lehet több eladó. (Az efféle tilalom egyébként szolgálhat közérdeket is, például, ahogy Magyarországon a szerencsejáték szervezése állami monopólium – de magánérdekeket is, ha a különféle monopol jogokat a bennfentesek számára biztosítják.)

2) De facto monopólium

Ha valamilyen egyéb körülmény miatt van csak egy eladó. Például:

- **Fizikai korlátok**

Mondjuk, ha egy országban csak egy kikötő van, és ezért csak egy kikötőt üzemeltető társaság lehet.

- **Növekvő hasznosság**

Ez annyit tesz, hogy minél többen, minél több helyen használnak valamit, annál inkább megéri azt használni, annál hasznosabbá válik. Gyakori **példa a telefon**, amit akkor éri meg venni, ha van kit felhívni vele. Telefont azonban bárki gyárthat – más a helyzet azonban, ha valami olyasmiről van szó, mint a **Windows** rendszer: ezt csak a Microsoft gyárthatja, és nem kompatibilis a többi operációs rendszerrel. Így, ha a világ egyszer ráállt a Windowsra, onnantól a Microsoftnak nemcsak a Windows-ra, de kvázi általában az operációs rendszerekre is monopóliuma van, ide már nagyon nehéz betörni valami újjal, mert az emberek nem fognak bíbelődni vele.

A növekvő hasznosságról kicsit általánosabban **lásd** a ‘Visszacsatolás’ témában.

- **Természetes monopólium**

Ez **jelentős méretgazdaságossági hatás és kicsi piac esetén** merül fel. Magyarul, ha valamit kis tételben csak sokkal drágábban lehet gyártani, és nincs elég vevő ahhoz, hogy két eladó is nagy tételben tudjon termelni, akkor „természetes”, hogy csak egy eladó lesz jelen a piacon.

Efféle helyzetet különösen a termelés **magas fix költségei** idéznek elő, melyek csak nagy mennyiség esetén oszlanak el kellően. Vegyük az elektromos energia termelést: egy erőművet megépíteni igen drága, és ha csak 1 kWh-ra (kilowattóra) volna kereslet, az nagyon drága kWh volna. Magasabb eladott mennyiség esetén azonban az erőmű ára egyre több felé oszlik el, egységnyi áram megtermelésének költsége fokozatosan közelít a változó költségekhez, kb. a megtermeléséhez felhasznált energiahordozó árához. Amíg azonban az eladott mennyiség nem elég magas, nem éri meg (egy másik vállalatnak) újabb erőművet építenie, mert az egységköltség megugrana: **a természetes monopólium jelenősen olcsóbban termel, mintha versenyző vállalatok lennének a piacon.**

Más kérdés, hogy a természetes monopólium is monopólium, hatalmában áll tehát az árat úgy meghatározni, ahogy az neki a legjobb. Ebbéli törekvését, a mennyiség korlátozását, azonban behatárolja, hogy ezúttal az egységköltség emelkedésével is számolnia kell.

3) A monopóliumhoz hasonló állapotok

- **Kartell**: amikor több eladó van, de összefognak, közösen korlátozzák az eladott mennyiséget; mint például az OPEC, az olajexportáló országok szervezete.
- **Monopszónium**: amikor egy vevő van; mondjuk egy mezőgazdasági felvásárló. A monopszónium is képes diktálni az árat, csak ezúttal az eladók irányába.
- **Duopólium**: amikor két eladó van, melyek egymásnak versenytársai. Ez a helyzet annyiban is más, mint a sokszereplős piac, hogy itt a két vállalat lépései hatással vannak egymás lehetőségeire, képbe kerül tehát a játékelmélet. (Utóbbiról lásd ‘A piac alapjai’ témában.)
- **Oligopólium**: hasonló a duopóliumhoz, csak nem kettő, hanem néhány szereplővel. (Itt és a duopólium esetén tehát nagyobb a verseny a monopóliumhoz képest, és az eredmény is közelebb áll a piacihoz.)

A monopóliumok kapcsán utalhatunk még a piac azon sajátosságára, hogy a sikeres cégek hajlamosak egyre nagyobbra nőni, felvásárolni, kiszorítani a többieket; illetve lásd ‘Az evolúció logikája’ témában, ahogy a szűz területeken először felszökik, majd csökken a változatosság.

Végül, a specializációhoz is társulhatnak monopolisztikus tendenciák, ha egy szűk területet csak kevesen művelnek.

2.3. Gazdasági járadék

Gazdasági járadékban akkor részesül valaki, **amikor valamilyen, a gazdasági szereplők felett fennálló hatalom révén többlethaszonhoz jut. \$**

Azt, hogy „hatalom”, itt némileg tágan értelmezzük. A gazdasági járadék **klasszikus esete** ugyanis a **földbirtok**, ahol a földbirtokosok a természet „hatalma” révén juthatnak magasabb haszonhoz, a termőterület nagysága ugyanis a természeti adottságok révén korlátozott – ami korlátozza a termelés bővítését, a belépést.

A gazdasági járadékkal sok egyéb formában is találkozhatunk: például a **céhtagok** is többlethasznót könyvelhetnek el hatalmuk révén, mellyel másokat kirekesztenek a szakma gyakorlásából; gazdasági járadékot tehetnek zsebre aztán a **politikai hatalommal bírók**, mondjuk akiknek hatalmában áll adóztatni vagy vámot szedni; illetve azok is, akik a politikai hatalommal bírónál **lobbznak**, hogy előnyösebb helyzetet biztosítsanak maguknak a versenyben.

Érdemes kiemelni, hogy a gazdasági járadék egyes haszonélvezői az említett hasznót **akár az értékkeremtéshez való bármínemű hozzájárulás nélkül** is bezsebelhetik. Ez történik például, amikor egy földesúr vámot szed, pusztán azért, hogy a kereskedők áthaladhassanak a földjén.

* * *

Milyen következményekkel járnak a belépési korlátok, monopóliumok illetve a gazdasági járadék?

Általában véve **csökkentik a versenyt és aláássák a versengés, a piac előnyeit.**

Közelebbről, **növelik az egyenlőtlenséget és igazságtalanok:** aki bent van, aki egyeduralkodó a piacon, akinek hatalma van, akik eleve jobb helyzetben vannak, azok nyernek, a többiek veszítenek.

És ezzel nincs vége: a szereplők méretének növekedése a gazdasági szervezetek és tevékenység **centralizálódásával, bürokratizálódásával** jár, a döntések egyre központosítottabbban születnek meg, a rendszer működése nehezkesebbé válik, a növekvő vállalatok pedig egyre átláthatatlanabbak lesznek – a helyzet tehát egyre hasonlóbb lesz ahhoz, amit általában az állam szervezetében lehet tapasztalni, a tervgazdasághoz.

Továbbá, **a növekvő vállalatok túl nagyokká is válhatnak ahhoz, hogy baj esetén a köz csak úgy hagyhassa csődbe**

menni őket; azért, mert az adott vállalat csődje a vállalat partnereit is veszélybe sodorná, illetve mert túl sokan kerülnének az utcára. Ezért időnként súlyos közpénzeket kell őket megmenteni. **Különösen igaz ez a pénzügyek terén**, a nagy bankok esetén, melyek a többi bankkal, illetve a gazdaság egészével szoros kapcsolatban állnak, így csődjük az egész gazdaságot megrengetné. (Too big to fail)

3. Externáliák

1) Jelentés

Externália az, amikor egy (nem feltétlenül gazdasági) döntés kívülállót is érint.

Az externáliák lehetnek negatívak és pozitívak, attól függően, hogy negatív vagy pozitív hatással vannak a kívülállókra. Egy tipikus **negatív externália** például amikor valaki befűt a kályhába – a szomszédok meg kénytelenek szívni a füstöt. (Közelebb áll a gazdasághoz, ha egy gyár fűti be a kazánokat.) A **pozitív externáliák** jellemző példája, ha valaki méheket tart, hogy mézet termeljenek neki – azok pedig egyúttal beporozzák a szomszéd gyümölcsfáit.

Itt érdemes szólni továbbá a **piaci döntések externális hatásairól**, arról, hogy **a piac nem veszi figyelembe a jelen nem lévő igényeket, érdekeket**. Mondjuk, ha feltankolom az autóm a világon korlátozott mennyiségben rendelkezésre álló benzinnel, olcsóbban kapom azt annál, mintha a jövő emberei is kifejthetnék a keresletüket a mai piacokon – hiszen nekik is szükségük lenne majd benzinnel, de mivel pechjükre még nem élnek, nem vehetik azt meg ma, a mai piaci árba sem épülnek be az igényeik. Ezáltal ma az üzemanyag túl olcsó, több fogy belőle, a jövő emberei meg majd csak drágábban juthatnak hozzá – ha egyáltalán. (Mellesleg a jövő emberei könnyen lehet, hogy nem is csak magáért az üzemanyagért, hanem azért is fizetnének, hogy megelőzzék a benzin elégetése által kiváltott felmelegedést, amit szintén nekik kell majd elszedniük.)

Lásd ehhez a 'Versengés és együttműködés' témában a mostani emberek potyautaskodását a múlt és a jövő emberein.

2) Következmények

Az externáliák a fentiekén túl befolyásolják a piaci árat és az eladott mennyiséget is.

A **negatív externáliákról** szólva, a piaci ár nem veszi figyelembe az externális költségeket, csak azokat, melyeket az eladó visel. Például a gyárost csak a szokásos költségek terhelik, az alapanyagok ára, a munkások bére, stb... – ám a füst már nem neki csípi a szemét, utóbbi miatt nem is kér többet a termékeiért. Így **az ár alacsonyabb, a mennyiség pedig magasabb lesz**, mintha minden költséget felszámítana. (Pozitív externáliák esetén ennek a

fördítőtja történik, az ár magasabb, a mennyiség pedig alacsonyabb lesz a kelleténél, a társadalmilag optimálisnál.)

Ezzel pedig mind az eladó, mind a vevő jól jár – azoknak a kárára, akik elszenvedik az externáliát. (Ráadásul utóbbiak vesztesége meghaladja az előbbieket externáliából származó összesített nyereségét – a társadalmi mérleg tehát negatív. β) (@@Jól mondom ezt az utóbbi zárójelst?)

3) Megoldások

Elsősorban a negatív externáliákra – ezek okoznak ugyanis nagyobb elégedetlenkedést.

○ Internalizálás

Ami belsővé tételt jelent, azt, hogy ami eddig külső hatás volt, az ezután belső legyen.

Például ha az externália abban állt, hogy a gyár által termelt füst és korom a szomszédos gyümölcsös kert fát bántotta, azok termését rontotta, akkor megoldást jelenthet, ha a gyár és a kert egyazon személy tulajdonába kerül – miáltal ő a füst mennyiségének meghatározásakor figyelembe fogja venni az okozott termés kiesést is.

Az externáliák internalizálása megvalósulhat továbbá **közös tulajdon felosztásával** is; ekkor ugyanis az egyes tulajdonosok már a sajátjukat használják, maguknak okoznak költségeket, a sajátjukra jobban vigyáznak. **Lásd** ehhez a 'Piac alapjai' témában a közlegelő tragédiáját, illetve a 'Tulajdon' témában, hogy a magántulajdonba adás hogyan segít ez utóbbin.

○ A jogok pontos meghatározása és üzletelés

Az externáliákkal kapcsolatban az is a gond, hogy gyakran alaptól nincs rendesen meghatározva, hogy kinek mihez van joga: a gyár tulajdonosát illeti-e meg a jog, hogy füstöljön, vagy a szomszédságnak van joga a tiszta levegőhöz? Miután ezt tisztázzuk, megnyílik a lehetőség, hogy áruba bocsássák a jogaikat, kellő fizetségért cserébe lemondjanak róluk, illetve egy részükről. Például, ha a tiszta levegő joga áll, a gyár tulajdonosa felajánlhat egy összeget a szomszédságnak, cserébe, hogy azok bizonyos mennyiségű füstöt elviseljenek. Így már a füstölés terhei a gyárosra hárulnak, aki emiatt kevesebbet fog kibocsátani belőle. (Ellenkező esetben, ha a gyárosnak volna joga a füstöléshez, a környékbeliek fizetnének neki, hogy kevesebbet füstöljön, és ekképp csökkenne a kibocsátás.)

○ A költségek ráterhelése az externália kiváltójára

Az előző pontban is ez történt, csak önkéntes alapon. Itt annyiban más helyzet, hogy (a megállapított jogok alapján) a kibocsátót *kötelezik* a másoknak okozott kellemetlenségek, költségek megfizetésére. Történhet ez **egyéni úton**, úgy hogy szomszédok beperlik a gyárost – vagy központilag, úgy, hogy az állam **adóban** beszedi tőle az okozott költségeket, majd visszaosztja azt a kárvallottaknak.

○ Az externália mennyiségének törvényi korlátozása

Ez egyszerűen annyi, hogy az állam megszabja a gyárosnak, hogy ennyit meg ennyit füstölhatsz. Hátránya, hogy az engedélyezett mennyiségű externália elszenvedői, bár kevesebb füstöt szívnak, de nem kapnak kompenzációt a fennmaradó kellemetlenségek után.

4. Közjavak

Illetve a **közhasznú javak**. Ezekről itt röviden azt kell tudni, hogy egyfelől közös erőfeszítés kell hozzájuk (közhasznú javak), másrészt a fogyasztásukból senkit sem lehet kizárni (közjavak). Azoknál a javaknál tehát, melyek egyszerre köz- és közhasznúak, azt sem lehet kizárni, aki nem járul hozzá a közös erőfeszítéshez. Emiatt **jelentős a késztetés a potyautaskodásra**, arra, hogy az ember úgy részesüljön a többiek erőfeszítésének eredményéből, hogy maga nem fárasztja magát. És minthogy ez a késztetés mindenkire hat, nem lesz elég hozzájárulás, **az efféle javak kínálata így elégtelen**.

Példaként vehetünk, mondjuk egy **világítótornyot**: ezt a hajósok csak közösen képesek felépíteni – viszont miután elkészült, már azt is útbaigazítja, aki a beruházásban nem vett részt.

Lásd ezekről bővebben a ‘Versengés és együttműködés’ témában. A vázolt helyzet egyébként különösen a nagyon költséges javaknál súlyos, ott, ahol egy egyén hozzájárulása marginális az összköltséghez képest. Itt számít ugyanis legkevésbé, hogy adott személy hozzájárul-e vagy sem, itt a legnagyobb a csábítás a potyautaskodásra.

A piac sem képes biztosítani az ilyen jóságok megfelelő kínálatát.

Merthogy a hajósok ugyan valószínűleg találnak olyan építési vállalkozást, amely, ha kifizetik, felépíti a tornyot – ám azt továbbra sem garantálja semmi, hogy a pénzt is össze tudják szedni rá.

A **megoldás** az, hogy valahogy rá kell venni az embereket a hozzájárulásra:

- Vagy úgy, hogy kötelezővé tesszük azt, például adót szedünk, hogy abból tartssuk fenn az úthálózatot. (Merthogy az utak alapból olyanok, mint a világítótornyok.)
- Vagy úgy, hogy valamiképp mégis biztosítjuk, hogy ki lehessen zárni azokat, akik kivonják magukat az erőfeszítésből; ahogyan például a fizetős autópályák esetében történik. A kizárhatóság megteremtésével a közjóság többé már nem közjóság.

5. Egyebek

• Közös használatú javak

(Common pool resource. Ez a közjóságok és a közhasznú javak mellett egy harmadik kategória.)

A közös használatú javak annyiban hasonlatosak a közjóságokhoz, hogy a fogyasztásukból **nincs kizárás**, viszont itt a jószág még fogyóeszköz is, **a fogyasztók rivalizálnak egymással**. (A közjóság esetén nem: attól, hogy engem útba igazít a világítótorony, más is ugyanúgy útba igazít.) A közös használatú jószágok leggyakoribb **példája** a fentebb már emlegetett **közlegető**, melynek állapota, eltartóképessége romlik azzal, ha használják. De ilyen például a légkör véges CO₂ felvevő kapacitása is.

Itt, akárcsak a közjavaknál, továbbra is gond a kizárhatóság hiánya – viszont itt **még elégtelenebb lehet a kínálat**, azáltal, hogy a jószág a fogyasztással fogyatkozik. De annyiból is érdemes őket megemlíteni, mert **Földünk közös kincsei**, például a légkör minősége, az óceánok halállománya **is nagyrészt ilyenek** – és **ezeknek a piac túlfogyasztást ösztönző tendenciái nem tesznek jót**.

• Tranzakciós költségek

‘A piac alapjai’ témában olvasható, hogy a tökéletes piac egyik jellemzője, hogy nincsenek tranzakciós költségek, az üzletkötés önmagában nem kerül pénzbe. (A vételáron felül, persze.)

Ha azonban mégis vannak ilyen költségek, **a piac veszít hatékonyságából; a sok kicsi üzletkötés ugyanis drága lehet**, drágább, mintha a forgalmat központilag bonyolítanák. A való világban, **a létező piacokon pedig gyakran vannak ilyen költségek**; például a feleknek meg kell keresniük egymást, ott vannak a szállítási költségek, a jogi, ügyvédi költségek, a banki költségek, stb...

• Információs aszimmetriák

A tökéletes piac egy másik ismérve a tökéletes információ, a piaci szereplők tökéletes informáltsága az árról és az áruról. A valóságban ez is gyakran sérül: **az eladó rendszerint jobban ismeri a portékáját, mint a vevő, illetve utóbbi előtt jobbnak állítja be azt a reálisnál**. Mivel jár ez?

Árucikkek esetén több fog fogyni a dologból, **több erőforrást fordítanak a termelésére**, mint egyébként – **annak ellenére, hogy ezzel végül romlik a társadalom elégedettsége. (Romlik tehát a piac allokációs hatékonysága.** Gondoljunk mondjuk arra, hogy elsőre a bővli cipő is jónak néz ki – csak éppen egy hét múlva lefoszlik az ember lábáról. Mivel ezt a vevő nem tudja előre, a bővli választja, abból több fog fogyni, a minőségiből meg kevesebb, és hasonlóan alakul a termelésükre fordított erőforrások mennyisége is.)

Az információs aszimmetriák jellemző terepe továbbá a **munkaerőpiac**. Mivel a munkaadó nem lát bele a munkavállaló fejébe, kevésbé tudja, hogy az valójában milyen képességekkel rendelkezik. A munkavállaló gyakran igyekszik is kihasználni ezt, próbálja minél jobb vételnek beállítani magát. Ez aztán könnyen azzal jár, hogy a munkaadó **túl magas bért fizet, és drágábban termel a kelleténél** – **romlik tehát a termelési hatékonyság**.

Az allokációs és termelési hatékonyságról lásd ‘A piac előnyei’ témában.

• Megbízó – ügynök probléma

Az életben, a gazdaságban (és nem feltétlen csak a piacon) gyakran előfordul, hogy a szereplők (megbízó) nem maguk intézik az ügyeiket, hanem valaki másra bízzák azokat (ügynök). Ekkor **fennáll a veszély, hogy az ügynök nem képviseli híven a megbízó**

érdekeit, a saját érdekeit követve másképp viszi az ügyeket, mint ahogy az a megbízónak a legjobb lenne. (Érdekütközés)

A tökéletes piac egy harmadik jellemzője a racionális és önző, a saját anyagi hasznosságukat maximalizáló szereplők. Ha azonban egy ügynök jár el helyettünk, akkor a cselekedetei ránk nézve már nem feltétlen fognak megfelelni ennek a feltételnek. Ennek következtében a hasznosságunk elmarad az elérhető legmagasabbtól, akár úgy, hogy annak eléréséért senkinek sem kellene rosszabbul járnia. (Az ügynökön kívül legalábbis.) Ily módon **sérülhet a piac Pareto-optimalitása**.

Én annak is örülök, ha csak olvasol, de igazán akkor megyek veled valamire, ha visszajelzést is küldesz.

Klikkelhető linkek (Word-ben a Ctrl-t nyomni közben):

[Kérdőív](#) – [Fórum](#) – [Email](#)

Valamint, ha tetszett, oszd meg ezt a témát a Facebook-on.

Klikk a gombra (Word-ben a Ctrl-t nyomni közben):

